

* 2. 4. 1891 Kolín

† 19. 2. 1945 věznice Neu Brandenburg

Autor populárně filozofických a sociologických úvah a studií z dějin myšlení; překladatel německé literatury.

Pocházel z českožidovské rodiny; starším bratrem byl literární vědec, básník a překladatel Otokar F., manželkou (od 1927) dramaticka Milena Balcárová-F. Od 1901 navštěvoval J. F. reálku na Novém Městě v Praze, po maturitě (1908) studoval na filoz. fakultě filozofii, dějepis a zeměpis (doktorát 1913 prací *Filozofie dějin Františka Palackého*). Od 1915 učil jako středoškolský profesor krátce na gymnáziu v Rychnově n. Kněžnou, pak na reálkách v Lounech (1915–19) a v Praze-Karlíně (1919–31), od 1931 na reál. gymnáziu v Praze-Libni. 1928 se habilitoval pro obor dějiny filozofie na filoz. fakultě UK. Vedle pedagogické a odborné činnosti se věnoval vzdělávací práci v širším slova smyslu: patřil např. k spolupracovníkům sociálně demokratické Dělnické akademie, po léta pomáhal při vydávání Studentského časopisu, rozvíjel rozsáhlou přednáškovou činnost, byl spoluautorem osnov filozofické propedeutiky pro střední školy aj. F. sociálně politické úvahy, jež psal do nejruznějších časopisů (typické pro tuto činnost jsou zejm. Studentský časopis, Nová svoboda, Dělnická osvěta a Nár. osvobození), byly orientovány v duchu masarykovského pojetí demokracie a po Hitlerově nástupu k moci protifašisticky. Za nacistické okupace se zapojil do ilegálního hnutí (z jeho pera pochází koncept programu domácího odboje „Za svobodu“), v září 1941 byl zatčen pro účast ve skupině Petičního výboru Věrní zůstaneme, prošel mnoha věznicemi, byl odsouzen v Berlíně k smrti a krátce před osvobozením popraven v Neu Brandenburg.

Původní literární dílo J. F. patří svým celkovým zaměřením do oblasti filozofie a publicistiky; tradici pozdního pozitivismu, jemuž byl poplaten, spojoval však se snahou vytvořit tzv. praktickou filozofii, sloužící životu tím, že orientuje člověka v každodenních morálních i politických situacích a vychovává ho k vyššímu mravnímu a občanskému vědomí. Jeho v podstatě pedagogické pojetí filozofie navazovalo na ideál pozitivní práce a na kult T. G.

Masaryka, jehož dílu i myšlenkám věnoval velkou část svého literárního díla. Jeho dílo je především populárních sociologických úvah, pokoušejících se někdy o formu filozofujícího eseje. Jeho hlavní dílo – rozsáhlá monografie *Myšlenka a dílo Františka Palackého* – usiluje na podkladě zevrubného pramenného studia podat příspěvek k výkladu smyslu českých dějin v masarykovském duchu. – Vedlejší oblastí F. činnosti byla jeho práce překladatelská a ediční. Redigoval několik ve své době rozšířených edic („knihy živé vědy“ Perspektivy, edice memoárové a dokumentárně zaměřené literatury Stopami dějin a Knihy osudů a práce, cestopisná edice V Evropě a za oceánem), v nichž vyšla řada pozoruhodných a aktuálních překladů (např. Ortegy y Gassetta Vzpouřa davů, Machiavelliho Vladař, knihy P. de Kruifa aj.). Pod vlivem bratra Otokara začal F. překládat z německé literatury: překladatelsky se podílel i na jeho vydání Goethových spisů v nakl. Borový a na zájmu o F. Nietzscheho, jehož dílu věnoval své nejvýznamnější překlady (Antikrist, Ecce homo, Přehodnocení všech hodnot).

ŠIFRY: J. F., Jfr. ■ PŘÍSPĚVKY in: Čes. mysl (od 1922); Čes. revue (od 1919); Čin (od 1932); Dělnická osvěta (od 1929); Index (od 1931); Kritika (od 1927); Masarykův sborník (1925); Nár. osvobození (od 1925); Nová mysl (1936, studie K dnešnímu postavení filozofie); Nová svoboda (od 1928); Nové Čechy (od 1918); sb. T. G. Masarykovi (1938); Prager Presse (1928); Právo lidu (od 1932); Přehled (od 1914); Přerod (1926); Roční zpráva obecní školy reálné v Praze X (1930); Ruch filozofický (1921); Studentský časopis (od 1920); Tvorba (od 1925); Večerní Tribuna (od 1923); Ženský svět (od 1925). ■ KNIŽNĚ. *Původní práce*: Prezidentův program (stať, 1921); František Palacký o minulosti a pro budoucnost (studie, 1926); Myšlenka a dílo Františka Palackého (1. 1926, 2. 1927); Případ Petra Korčáka. Vypravování o zoufalé bídě legionáře (1928); Jejich boj. Co chce a čemu slouží Sudetendeutsche Partei (polit. úvaha, 1933, s V. Patzakem a V. Perthem); Filozofie a školy (úvaha, 1933, s J. B. Kozákem a A. Dratvou); Válka a mír v antické filozofii (studie, 1935); Poslání Československa v boji o demokracii (přednáška, 1937). – *Překlady*: E. T. A. Hoffmann: Cizí dítě (1920); C. F. Meyer: Páže Gustava Adolfa (1912) + Mnichova svatba (1912); F. Nietzsche: Antikrist (1928) + Ecce homo (1929) + Přehodnocení všech hodnot (1929); V. Bulgakov: Tolstoj – Lenin – Gandí (1932); J. W. Goethe: Spříznění volbou a jiné prózy (1932, s jinými). ■ REDIGOVAL *periodikum*: Studentský časopis (1920–25); *knížnice*: Perspektivy. *Knihy živé vědy* (1930–38), *Stopami*

35—38), Časové otázky (1935—36), V Evropě a za oceánem (1936—38), Knihy osudů a práce (1937—38). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Z politického odkazu F. Palackého (výbor statí, 1926); Vůdcové a tradice (výbor z F. Palackého, K. Havlíčka a T. G. Masaryka, 1932); sb. Naše maminky. Básně, vzpomínky, studie (1933, s F. Halasem); Vavřín spravedlivému (výbor zahraničních hlasů o T. G. Masarykovi, 1936). ■

LITERATURA: ■ ref. Z politického odkazu F. Palackého: ne (A. Novák), LidN 1. 7. 1926; Wdt (J. Werstadt), NO 23. 5. 1926 ■; ■ ref. Myšlenka a dílo F. Palackého: A. Hartl, Naše doba 1927/28; F. M. Bartoš, ČČM 1928, sv. 1 + PL 3. 6. 1928 ■; ■ ref. Válka a mír v antické filozofii: F. Fajfr, Čin 1935; F. Stiebitz, LidN 25. 12. 1935 ■; J. Popelová: Za doc. J. F., Čes. mysl 1945; L. Svoboda: J. F., Naše věda 1946; b: Vzpomínka na J. F., Práce 20. 1. 1946.

II

Josef Ludvík Fischer

* 6. 11. 1894 Praha

† 17. 2. 1973 Olomouc

Filozof a sociolog; jako analytik a syntetik kultury vycházel významnou měrou z rozborů velkých zjevů a problémů české literatury; bezprostředně se na soudobém literárním procesu podílel svými esey, kritikami, sloupky i publicistikou.

Jako syn schwarzenberského lesníka prožil dětství na Šumavě v schätzenwaldské myslivně (u obce Vchynice-Tetov). Studoval na klasičtém gymnáziu v Třeboni, v Českých Budějovicích a znovu v Třeboni (mat. 1912) a poté na filoz. fakultě pražské univerzity češtinu, němčinu a filozofii, hlavně jako žák J. Vlčka, O. Fischera a F. Krejčího (doktorát 1919 prací *Arthur Schopenhauer. Příspěvek ke genezi systému*). Za války narukoval, ale sloužil v Praze a mohl skládat zkoušky na filozofii, 1921—23 působil v Praze nejdřív jako svobodný literát, pak jako asistent Univerzitní knihovny. Kvůli své levicové činnosti spolkové (ve studentském hnutí, v kruhu kolem časopisu Var) a publikační byl v červnu 1923 přeložen do Studijní knihovny v Olomouci (na jejíž reorganizaci v typ moderní knihovny se pak význam-

ně podílel, a to za ředitelování vlastního asistenta a pracovníka, literárního historika a překladatele ze slovinštiny B. Vybírala); i v Olomouci, jako ostatně v kterémkoli svém působišti, byl činný organizačně (1923—26 v jím založené pobočce Jednoty filozofické, od 1929 ve Společnosti pro současnou kulturu, od 1930 v Dobrovského škole lidové). Přitom se 1927 habilitoval (prací *Saint-Simon a Auguste Comte*) na brněnské univerzitě jako docent sociologie (nástupní přednáška *Budoucnost evropské kultury*) a do Brna zajížděl k přednáškám; od poloviny 20. let se datuje celoživotní přátelství s B. Václavkem, blízko měl i k J. Maheňovi. Poté co se 1930 habilitoval i v oboru filozofie, přestěhoval se 1931 do Brna a byl zde — do svého ustanovení mimořádným profesorem (1935, nástupní přednáška *Věčný a časový úkol filozofie*) — formálně jmenován vrchním komisařem Zemské a univerzitní knihovny (s trvalou služební dovolenou, aby mohl přednášet). V Brně se podílel na práci Levé fronty, spoluredigoval Index, 1938 byl předsedou Společnosti přátel demokratického Španělska, mobilizoval přednáškami i publicistikou do boje proti fašismu a k odporu ke kapitulantské politice (viz kn. *Proti Mnichovu*). V červenci 1939 byl zbaven učitelského místa, ale již předtím (v dubnu) se mu podařilo odjet za hranice; v ilegality přežil válku v Amsterodamu, do vlasti se vrátil v červenci 1945. Znovu, už jako řádný profesor, začal působit na brněnské filozofické fakultě (též jako její děkan); 1946 byl povolán na obnovenou olomouckou univerzitu jako profesor filozofie a její první rektor (1946—49) a natrvalo přesídlil do Olomouce. 1956 přešel na brněnskou univerzitu, 1960 byl penzionován, 1967 se stal vědeckým pracovníkem fakulty osvěty a novinařství UK, 1968 byl znovu povolán za profesora filozofie a sociologie na Palackého univerzitu v Olomouci, 1970 byl definitivně penzionován. Pohřben byl v Olomouci.

Závažnou část svého filozofického díla věnoval F. analýze zdrojů, přítomného stavu a směřování evropské kultury, vymezené jako západoevropská vzdělanost. Podrobné kritice mechanický, kvantitativně orientovaný kulturní prototyp dozrívající epochy a postavil proti němu vlastní koncepci skladebného, kvalitativně založeného prototypu, který se pokusil zdůvodnit po stránce filozofické, sociologické a kulturní (obecnou koncepci domýšlel až do

...ých důsledků, zabýval se např. otázkami organizace kulturního života v krajích nebo organizace knihoven). Přitom byl F. kulturní zájem od začátku zaměřen na literární dění, také při výkladu tzv. české otázky vycházel z rozboru základních zjevů českého písemnictví (stále se vyrovnával především s F. X. Šaldou a T. G. Masarykem). Nazíraje na literaturu jako na korelát faktického národního dění, jenž má za povinnost uchovávat a stupňovat národního života, adresoval české literatuře zásadní výtku neproblematičnosti, neheroičnosti a netragičnosti. Zvláštní pozornost věnoval F. kultuře v regionu a tradici. Po celou dobu své činnosti psal vedle filozofických esejů také eseje literární, portrétní i problémové, které se na začátku jeho literární dráhy vychylovaly až do polohy básně v próze (*Hovory a zpovědi*). Stálý zájem o divadlo, jehož prvním projevem byla práce o Turinském ve Vlčkově semináři, pokračoval divadelními referáty o olomoucké a brněnské činohře a zamyšleními nad estetikou dramatu, problémem tragická aj.; svými literárními kritikami provázel především vývoj české literatury 20. let (proletářská poezie, poetismus). Schopnost pádného a naléhavého slohu veřejného projevu prokázal F. zejména ve své politické publicistice psané v letech ohrožení republiky.

PSEUDONYM, ŠIFRY: Omar (Kmen 1921); ev., jeel, J. L. F., K. P., p-t. ■ PŘÍSPĚVKY in: Čas (1923); ČČM (1929 ed. Dobrovského korespondence); ČMF (1918 ed. Dobrovského korespondence s Ungarem); Červen (1921); Červený květ (1968); Čes. mysl (1930); Českosl. psychologie (1960); Českosl. noviny (1922–23); Čin (1929–31); Demokratický střed (1938); Filoz. časopis (1966–69); sb. Fronta (1927); Index (1929–38); Index, vzpomínkový sborník B. Václavka 1897–1957 (1957); sb. Index 1929–1939 (1964); Index (1968–69); Jihočes. přehled (1926–30); Kmen (1921–22); sb. Knížka o Šrámkovi (1927); Komenský (1947–48); Kytice (1947); Lid. noviny (1938); List Sdružení mor. spisovatelů (1946); Listy (1969); Listy pro umění a kritiku (1933); Lit. listy (1968); Lit. noviny (1967); Magazín Družstevní práce (1933–34); sb. Mahenovi (1933); Mor. orlice (1938); Mor. slovo (od 1932); Nár. osvobození (1938); Naše cesta (1931); Naše věda (1922–38); Nová svoboda (1968); Nové Čechy (1919–26); Odborná škola (1962–63); Pásmo (1925); Pedagog. revue (1946); sb. Pět studií o P. Bezručovi (1947); Pokroková revue (1914 příspěvek František Turinský); sb. Poslední roky B. Václavka (1965); Pozor (1923–25); Proletkult (1923); Průlom (1922–23); Rozpravy

Aventina (1929); Rudé právo (1922–23); ... filozofický (1921); Slawische Rundschau (1929); Slezský sborník (1969); Sociolog. revue (1930–39); Sociolog. časopis; sb. Sociologie '66 (1968); Stráž lidu (1948); Studentská revue (1921–22); Svob. noviny (1945–48); sb. F. X. Šaldovi (1932); Tvorba (1925); Učitelství noviny (1967); Var (1921–26); sb. Vůdce generací (1930–31); Zlatý máj (1969); Žijeme (1931). ■ KNIŽNĚ. *Filozofické práce, eseje a publicistika*: Artur Schopenhauer (1921); O vědomí (1921); Hovory a zpovědi (EE 1922, 1. část zamýšlených Dvou knih neklidu a hledání); Filozofie, její podstata a problémy (1922); Saint-Simon a Auguste Comte (1925); Glossy k české otázce (1926, rozšíř. vyd. 1970); O pravdách a filozofech (1926); Útek před starou filozofií (1927); Budoucnost evropské kultury (1928); Über die Zukunft der europäischen Kultur (Mnichov 1929); O neklidu dneška (1930); Kultura a regionalismus (1930); Základy poznání (1931, 1. díl Soustavy skladebné filozofie na podkladě zkušenosti); Třetí říše (1932); Tyrš a Sokolstvo (1932); Zrcadlo doby (1932); Řád kapitalistický a skladebný (1933); Krize demokracie (2 sv., 1933; 1. Svoboda, 2. Řád); Věčný a časový úkol filozofie (1935); Národní tradice a česká filozofie (1939); Den po válce (1946); Na cestu... (proslavy, 1946); Politika a stranictví (1947); Tři stupně (1948); Únor 1948 (1948); Sokrates nelegendární (1965); Proti Mnichovu (publicistika z 1938; 1968); Filozofické studie (1968); Pedagogické stati (1968). — *Překlad*: A. Schopenhauer: Genius. Umění. Láska. Světec (1923). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Var (1922, č. 10, studentské číslo), Index (1929–39, s B. Václavkem aj.), Sociologická revue (1930–39); *knížnici*: Spisy filoz. fakulty Masarykovy univerzity (1937). ■ ZPRACOVAL: Anketa o regionalismu (1928, s jinými). ■

BIBLIOGRAFIE: J. Dvořák: Stručný bibliograf. přehled prací J. L. F., sb. Index 1929–1939 (1964). ■ LITERATURA: B. Václavek: Filozofický pendant nového umění, Čs. noviny 12. 4. 1922; A. M. Píša: Dvě filozofické monografie, RP 15. 4. 1923; B. Václavek: Na přelomu, Var 1925/27; V. Nerad: ref. Saint-Simon a Auguste Comte, NR 1926; F. X. Šalda: Dva čeští kritikové demokracie, SZáp 1931/32; A. M. Píša: ref. Tyrš a Sokolstvo, PL 14. 7. 1932; J. Král in Česká filozofie (1937); J. Dvořák: J. L. F. a jeho boj proti provincialismu, sb. Index 1929–1939 (1964); J. Gabriel: Za profesorem J. L. F., SPFF Brno, ř. filoz., 1973.

jo

* 20. 5. 1883 Kolín
† 12. 3. 1938 Praha

Literární historik, divadelní kritik a teoretik, překladatel z němčiny, francouzštiny, angličtiny a vlámštiny, básník a dramatik, dramaturg; významný představitel české germanistiky, zabývající se zároveň bohemistickou a komparatistickou problematikou, zaměřený zvláště na stylovou a psychologickou analýzu literárního díla, tvůrce moderního českého překladu; autor intimní poezie a problémových her.

Pocházel z českožidovské rodiny. Jeho mladším bratrem byl filozof a sociolog Josef F. — O. F. prožil dětství v Kolíně. Otec zde vlastnil malý chemický závod, prodělal však úpadek a brzy zemřel; 1895 přesídlila rodina do Prahy a žila tu ve stísněných poměrech. F. studoval na gymnáziu v rodišti a v Praze (mat. 1901); vysokoškolská studia germanistiky a romanistiky absolvoval na pražské univerzitě české (žákem A. Krause a V. E. Mourka) a německé (zejm. pod vlivem A. Sauera) a v Berlíně (doktorát 1905 prací *Gerstenbergs Rezensionen*). Poté pracoval v pražské univerzitní knihovně (společně s přítelem O. Theerem, s nímž se později účastnil Almanachu na r. 1914). 1909 se habilitoval pro obor dějin německé literatury (prací *Die Träume des Grünen Heinrich*), stal se docentem a později profesorem (1917 mimoř., 1927 řádným) na pražské filoz. fakultě. 1922 podnikl cestu do Německa (heinovská studia), 1926 pohostinsky přednášel na univerzitě v Gentu (výtěžkem jeho ročního pobytu spis *Belgie a Německo*), vystoupil též na pařížské a štrasburské univerzitě; za pobytu ve Francii 1930 poznal Bretaň (*Bretonské zápisky in Slovo a svět*), 1935 byl v Itálii a navštívil též Jugoslávii. F. celoživotním zájmem bylo divadlo: 1911–12 byl dramaturgem Nár. divadla, od listopadu 1935 zde působil jako předseda činoherní komise, od května 1937 jako šéf činohry; pravidelné divadelní referáty měl v Přehledu (1907–11), České revui (1910–18), Národních listech (1915–23), Právu lidu (1924–30) a Lidových novinách (od 1930). Přispíval do dalších časopisů a působil též jako redaktor. Ve 30. letech se účastnil protifašistického hnutí, zejména v akcích na pomoc německým emigrantům a bojujícímu Španělsku, a zasloužil se o uvedení pokrokové dra-

matiky na scéně Národního divadla v fašistické hry Čapkovy, Gorkij, Kornejčuk a j. Zemřel na srdeční mrtvici, zasažen zprávou o fašistické okupaci Rakouska. Pohřben byl v Praze na vinohradském hřbitově. Synem O. F. je literární historik Jan O. F. (* 1923).

F. vždy těsně spojoval vědecké úkoly s prací překladatelskou, kritickou i uměleckou, a tato komplementárnost zájmů udávala celé jeho činnosti jednotný ráz. Jako literární historik vyšel z textové kritiky, k níž byl orientován studiem německé pozitivistické filologie, avšak filologický výklad již záhy spojoval s modifikovanou aplikací moderních psychologických postupů (viz teoretickou studii *Otázky literární psychologie*). Sledoval i nadále nové směry v literární vědě (později např. i marxistickou literární vědu), posuzoval je vždy s jistou nedůvěrou k přísné systémovosti, přičemž sám postupoval specifickou metodou, založenou na esejistickém slučování vědecké analýzy s uměleckým vcítěním a prožitkem; problém integrovanosti obou přístupů byl i častým námětem jeho teoretických úvah. Pro badatelskou a překladatelskou práci volil často díla složitých, romanticky založených osobností, s nimiž se cítil spřízněn (např. monografie o Kleistovi, Nietzscheovi, Heinovi a překlady jejich děl); přitahovala jej problematika tvůrčího aktu, jeho utajených a intuitivních pochodů, zabýval se speciálními otázkami umělecké charakterologie a básnické poetiky — např. i v bohemistických studiích o Březinově rýmu a Kollárově sonetu (*Duše a slovo*). Četné teatrologické práce vyplynuly z jeho stálého zájmu o českou a světovou dramatickou tvorbu, které se věnoval v pravidelné referentské činnosti, v pojednáních o dramaturgii a estetice divadla a v portrétech dramatických básníků a herců (*K dramatu*). Integrální součástí všech oborů F. působnosti byla mnohostranná překladatelská činnost: přebásněním děl Goethových (podstatná část *Goethových spisů*) a dalších významných prací zahájil novou etapu českého překladatelství, orientujícího se na živé hodnoty světové literatury a moderní způsob tlumočení. F. činnost v meziválečném období charakterizovala těsná kontinuita badatelských a tvůrčích záměrů s činorodým humanismem jeho postojů občanských: ve vědeckých pracích obohacoval původní hlediska o společenský aspekt umělecké tvorby a rozšiřoval okruh zkoumaných problémů na mezili-

evy, zejména germanoslavistické (*Slovo a svět* aj.); aktuální momenty vyznačovaly také F. překladatelskou práci (např. přebásnění revoltující poezie Heinovy a Villonovy) a zvláště jeho publicistiku, již čelil reakčním tendencím v české a německé kultuře (viz např. *Dvojí Německo* v Slovu o kritice). Zvrucnělý vztah k národnímu umění projevil v pracích věnovaných klasickému odkazu a současnosti české literatury (studie o Máchovi a Erbenovi, Čelakovském, Šaldovi aj.; edice) a historii českého divadla (*Činohra Národního divadla do r. 1900*). — F. literární dílo vznikalo jako výpověď o dramatech autorova duchovního a citového života. Poezie prvních sbírek byla novoromantickým únikem do říše ducha a symbolizovala básníkovu vyčleněnost, motivovanou společensky i osobními pocity ahasvérství (*Království světa* aj.); dočasně F. sblížení s předválečnou modernou (účastí v Almanachu na r. 1914) se v ní, vyjma epizody volného verše, výrazněji neprojevilo; teprve přílivem nové životní inspirace, kterou básník našel v rodinném citu a ve vědomí kolektivní sounáležitosti národní a všelidské, se obohacovala tematicky a vyžrávala v smyslově bohaté intimní lyrice a v epigramu (*Peřeje, Hrst epigramů* a jiné sbírky z 30. let). V dramatických obrazech z mytologie, historie a současnosti (*Přemyslovci, Hérakles, Orloj světa, Otroci* aj.) reagoval F. na soudobý společenský vývoj opakovaným řešením vztahu individua k národní a sociální pospolitosti, jež však problematizoval volbou rozpolcených postav i jednostranným vyhocováním konfliktu mezi revolučními silami a humanitou. — Celek F. činnosti doplňuje rozsáhlé působení kulturně organizátorské, zvl. divadelní, a pedagogické.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Ben Amort (NL), Bratr Morf (NL), Bratři Morfové (s M. Ruttem), Ludvík Patočka (zejm. Přehled 1908), Norbert Krenn, O. Frey (zejm. Novina), Otakar Frey (Květy 1919, básně), Otto Frey, Ofir (zejm. Čas a Tribuna), Ophir (zejm. Tribuna), Otakar Skála, Pavel Horák (zejm. Tribuna); er, of (zejm. LidN), O. F. (NL a Přehled), Of (zejm. LidN), O. r. (Tribuna), Ot. F. (zejm. LidN), R. (zejm. Přehled 1908–09), -s-. ■ PŘÍSPĚVKY in: Cesta (od 1918, mj. div. kritika); ČČM (1934); Časopis pro mod. filologii (1911, 1921–34); Čes. mysl (1905–09); Čes. revue (1907–17, 1910–17, div. ref.); Čes. věda (1914–18); sb. Českosl. vlastivěda 8 (1935); Čin (1929–35); Dělnická osvěta (1927); Euphion; Gazette de Prague (1921–23, div. ref.);

Germanoslavica (od 1931); Haló noviny (Hlídka Času (1908–10); Hud. revue (1912); *Jevisťe* (od 1920); Kmen (1919–29); Kritika (1924, mj. div. kritika); Krit. měsíčník (1938); Květy (1909–16); Lid. kultura (1938); Lid. noviny (1919–38, 1930–35, div. ref.); Lipa (1918–19); Listy pro umění a kritiku (od 1933); Lit. noviny (1928–37); Lit. rozhledy (1928–29); Lit. svět (1927–28); Das literarische Echo; Lumír (1905–36); Magazin DP (1933–36); Národ (od 1917); Nár. listy (1915–23, div. ref.); Národní a Stavovské divadlo (od 1923); Nár. osvobození (1924–37); Naše doba (1902–28); Naše věda (1924); Niva (1921); Nová svoboda (1925–39); Nové Atheneum (od 1920); Nové Rusko (od 1925); Novina (1908–10); Osvěta (1917–18); Panoráma (1928–34); Plán (1929–30); Prager Presse (ve 20. a 30. letech div. ref.); Pramen (1920–27); Právo lidu (1924–38; do 1930 div. ref.); Přehled (1904–11; od 1907 div. ref.); Přehled (Olomouc, 1923); Ranní noviny (1934–35); Rozhledy (1932–35); Rozpravy Aventina (1925–31); Scéna (1913–14); Sever a východ (1925–29); Slovanský přehled (od 1931); Slovo a slovesnost (1935); Sobota (1930); Studentský časopis (1922–37); Světozor (1929–30); Topičův sborník (1916–21); Tribuna (1921–23); Tvar (1928–29); Tvorba (1925–27); U (1937–38); Umělecký měsíčník (1911–12); Venkov (1918–19); Volné směry (od 1910); Zlatá Praha (1916–17); aj. — Mimoto příspěvky ve sbornících: Masarykův slovník naučný 4 (1929); Na paměť Otakara Theera (1921); Národní divadlo v Praze 1883–1923 (1923); Nové české divadlo 1918–26, 1927, 1928–29, 1930–32 (1926–32); Ottův slovník naučný nové doby 1 (1930); Sborník prací věnovaných Václavu Tillovi k šedesátým narozeninám (1927); Torzo a tajemství Máchova díla (1938); Jindřich Vodák (1936). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o literatuře*: H. W. v. Gerstenbergs Rezensionen in der Hamburgischen Neuen Zeitung 1767–1771 (Berlín 1904); Zu Immermanns Merlin (Dortmund 1909); *Království světa* (BB 1911); Heinrich von Kleist a jeho dílo (1912); Kleists Guiskardproblem (Dortmund 1912); Sestry (D 1912); Friedrich Nietzsche (1913); Ozářená okna (BB 1915); Karlštejn (D 1916, i prem.; libreto pro V. Nováka); Otázky literární psychologie (1917); Hořící keř (BB 1918); Přemyslovci (D 1918, i prem.); K dramatu (1919); Léto (BB 1919); Hérakles (D 1919, prem. 1920); Kruhy (BB 1921); Orloj světa (D 1921, i prem.); Heine (2 sv., 1923–24); Hlasy (BB 1923); Otroci (D 1925, i prem.); Belgie a Německo (1927); Kdo s koho (D 1928, i prem.); Duše a slovo (EE 1929); Vdova (B 1930); Peřeje (BB 1931); Rýmy (BB 1932); Činohra Nár. divadla do r. 1900 (1933); K ohlasu písní ruských (1933); Podobizny básníků (BB 1933); Poledne (BB 1934); Hrst epigramů (BB 1935); Z mého Polabí (BB 1935); Rok (BB 1935); Šaldovo češství (E 1936); Host (BB 1937); Slovo a svět (EE 1937); V. Tille (1938); — posmrtně: Po-

ledy, básně (BB 1938). — *Překlady*: H. v. Mannsthal: Člověk a smrt (1910); P. Corneille: Polyuctos (1911); H. v. Kleist: Penthesilea (1911) + Robert Guiskard (1926); F. Nietzsche: Tak pravil Zarathustra (1914) + Zrození tragédie (1923); F. Wedekind: Lulu (1914); W. Shakespeare: Makbeth (1916); F. Schiller: Loupežníci (1916); Z. Goethova odkazu (výbor, 1916); J. W. Goethe: Římské elegie. Benátské epigramy (1921) + Spisy (1927–32; z nich F. přeložil: sv. 1: Faust, Prométheus, Satyros, Věčný Žid; sv. 2: K Shakespeareovu dni, Clavigo, Stella; sv. 3: Výbor z mladistvé lyriky; sv. 4: Lyrika a balady; sv. 5: Římské elegie, Benátské epigramy; sv. 6: Západovýchodní diván; sv. 9: Pedagogická provincie, Z maxim a reflexí, Fragment o přírodě; sv. 14: Egmont, Proserpina, Cagliostro; sv. 15: Faust) + Deník (1932) + Mystéria (1932) + Stručně uvedení do Goethova Fausta (výbor, 1932); E. Verhaeren: Filip II. (1921); Molière: Sganarelle (1922, s K. Čapkem); Ch. Marlowe: Edvard Druhý (1922); P. B. Shelley: Cenci (1922); A. Silesius (parafráze, 1922); Heinův Pasionál (výbor, 1925); Z. Goethovy země (výbor, 1925); A. Vermeylen: Věčný žid (1926); Villon (1927); A. Spire: Hebrejské melodie (1928); Lancelot a Alexandrina (1929); F. Bruckner: Alžběta anglická (1931); F. Timmermans: Vánoce ve Flandřích (1931); R. Kipling: Písně mužů (1935); Lope de Vega: Fuente Ovejuna (1935); A. S. Puškin: Dramata (1937). — *Ostatní práce*: Příruční slovník německo-český 1 (1936–38). — *Výbory z díla*: Slovo o kritice (1947, usp. J. Brambora); Básně (1956, usp. A. M. Píša); Duše, slovo, svět (1965, usp. A. M. Píša); O. F. a Národní divadlo (1983, usp. A. Scherl). — *Souborné vydání*: Básně O. F. (Aventinum, 1925–26, 6 sv.). ■ SCÉNICKY. *Hra*: Jupiter (1919, dohra k Molièrově komedii Amfitryon). — *Překlady*: H. von Hofmannsthal: Sobeidina svatba (1913, čas. Květy 1911); F. Werfel: Juárez a Maximilián (1926); F. Bruckner: Napoleon První (1937); W. Shakespeare: Bouře (s tit. Prospero, 1937, úprava překl. B. Štěpánka; rozmnož. Dilia 1954). — *Dramatizace*: J. Vrchlický: Bar Kochba (1928, s M. Weingartem). ■ REDIGOVAL: Almanach na r. 1914 (1913); *časopisy*: Jevišť (1920–21), Kritika (1924–25), Tvorba (1925–26); *knižnice*: J. W. Goethe: Spisy (1927–32), W. Shakespeare: Výbor z dramát (1936, s V. Mathesiem); *sborníky*: Na paměť O. Theera (1920), Goethův sborník (1932). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: K. J. Erben: Kytice z pověstí národních (1930); J. Goll: Básně (1930); F. L. Čelakovský: Ohlas písní ruských (1933); J. Haussmann: Básně (1934). ■

BIBLIOGRAFIE: J. Brambora: Dílo O. F. Studie bibliografická, sb. O. F. Kniha o jeho díle (1933); J. Brambora: Bibliografie díla O. F. od r. 1933, in sb. Památce O. F. (1948). ■ LITERATURA: sb. O. F. Kniha o jeho díle (1933); sb. In memoriam O. F. (1938); sb. Památce O. F. (1948). ■ F. X. Šalda: ref. Království světa, Novina 1911 → KP 8 (1956); A.

Novák: O. F. a jeho práce o Jindřichu Kleist, hled 1912/13 + Nová díla vědy literární (ref. F. X. Šalda, tsche), Přebled 1913/14; M. Hýsek: ref. Otázky literární psychologie, Čes. věda 1915/18; F. X. Šalda: O. F., básník dramatický (ref. Přemyslůvci), Kmen 1918/19 + Naše budoucí tvorba dramatická (ref. K dramatu), Venkov 13. 7. 1919 → KP 11 (1959); M. Hýsek: ref. K dramatu, Naše věda 1919/20; K. Svoboda: ref. Hérakles, Kmen 1920/21; F. X. Šalda: ref. Heine 1, Kritika 1924 → KP 12 (1959); B. Václavěk: Věda tvořivá (ref. Heine), NO 7. 5. 1924; F. X. Šalda: Na okraj F. Otroků, Var 1924/25 → KP 13 (1951); E. A. Saudek: ref. Heinův pasionál, Host 1925/26; F. Götz in Jasnici se horizont (1926); M. Rutte in Tvář pod maskou (1926); P. Fraenkl: O. F. a jeho lyrické dílo, Kmen 1926/27; B. Václavěk: V začarovaném kruhu, in Od umění k tvorbě (1928); B. Mathesius: ref. překl. Villon, LitN 1928, č. 2; P. Eisner: ref. překl. Faust, Rozpravy Aventina 1928/29; V. Jiráč: ref. Belgie a Německo, ČMF 1928/29; E. A. Saudek: Pádoň (o F. překladech Goetha), Kmen 1928/29; A. N. (Novák): ref. Duše a slovo, LidN 14. 2. 1929; V. Jiráč in Dva překlady Fausta. Rozbor slohu J. Vrchlického a O. F. (1930); A. M. Píša: Kus životního díla (ref. Duše a slovo), Sever a východ 1930 → Třicátá léta (1971); B. V. (Václavěk): Nové knihy (ref. Duše a slovo), Index 1930; A. M. Píša: O. F. (o lyr. a dram. tvorbě), Čin 1930/31; F. Götz in Básnický dnešek (1931); V. Jiráč: F. soubor Goethovy tvorby v Pantheonu, Čin 1931/32; B. Novák: Rozhovor s O. F., Rozpravy Aventina 1931/32; P. Buzková in České drama (1932); B. Václavěk: Živá věda, Index 1933 → Literární studie a podobizny (1962); V. Jiráč: Osobnost O. F., LUK 1933; A. Pražák: Dějiny Národního divadla (ref. Činohra ND do r. 1900), Naše věda 1935; A. M. Píša: Nad duchovou mapou světa (ref. Slovo a svět), PL 24. 12. 1937 → Třicátá léta (1971); J. Fučík: O. F., Tvorba 1938 → Stati o literatuře (1951); V. Vančura: O. F., Lumír 1937/38 → Řád nové tvorby (1972); K. Polák: Odchody českých germanistů, Slovesná věda 1947/48 + Překlady O. F., Kytice 1948; A. M. Píša: Dramatická pozůstalost O. F., Div. zápisník 1948; A. Pražák: Divadelník O. F., Div. zápisník 1948; Z. K. Vysoký: Fischerův Hérakles a řecká tragédie, LF 1949; L. Nezdařil: Umělecký překlad v teorii a praxi O. F., ČMF 1953; E. Konrád in Nač vzpomenu (1957); F. Gottlieb: Cesta O. F., NŽ 1958; O. Králík: O. F., Kultura 1958, č. 11; M. Otruba: O. F., Tvorba 1958, č. 11; F. Götz: Vzpomínky na O. F., Div. noviny 1960, č. 5; A. M. Píša in Stopami poezie (1962); V. Justl: O. F., Kulturněpolitický kalendář 1963; J. Polák: O. F., klasik literárněvědného eseje, ČLit 1966; A. Václavík: O. F. jako průkopník české psychologické kritiky, sb. Václavkova Olomouc 1967 (1970); J. Lang: In memoriam O. F. (k 35. výr. úmrtí), Lit. měsíčník 1973; J. Mourková: Vzpomínáme čtyřicátého výročí smrti O. F., Lit. měsíčník 1978; K. Hyršlová: Ein tschechischer Germanist an der

antifascistického frontu. Zum 40. Todestag O. F., *Pragensia* 1978; J. Mourková: K problematice osobnosti O. F. v l. 1908—1918, *ČLit* 1983; M. Tvrdík: F. monografie o Kleistovi a Heinovi v ohlasech české soudobé kritiky, *ČLit* 1983; I. Seehaseová: Pojetí překladatelství O. F. Ve světle jeho korespondence s R. Fuchsem, *ČLit* 1983; A. Scherl in O. F. a Národní divadlo (1983).

Viktor Fischl

* 30. 6. 1912 *Hradec Králové*

Básník, publicista a překladatel z angličtiny a němčiny, propagátor české poezie v anglosaské jazykové oblasti.

Narodil se v českožidovské rodině. Studoval na reál. gymnáziu v Hradci Král. (mat. 1930), později na právnické fakultě UK v Praze (abs. 1938). Od 1933 působil jako nezávislý publicista, literát a spolupracovník pražského rozhlasu. 1939 emigroval do Anglie, kde od 1940 pracoval jako zaměstnanec ministerstva zahraničí čs. exilové vlády; do 1944 vedl odd. propagandy v informačním odboru, pak byl spojovacím úředníkem mezi ministerstvem a čs. výborem anglického parlamentu. Od konce války, po nedlouhém pobytu v Československu, pracoval 1945—49 jako tiskový atašé čs. velvyslanectví v Londýně; 1949 na svou funkci rezignoval. Později emigroval do Izraele.

Jako básník se F. vyvíjel pod vlivem Halašovým a Fischerovým. Jeho lyrika z 30. let je naplněna předtuchou válečné katastrofy, budoucích útrap i ponížení člověka a převažují v ní motivy smrti. Formálně nejvyspělejší a myšlenkově nejsamostatnější sbírka *Hebrejské melodie* vyslovuje básníkovo nepokojné bloudění uprostřed chaotického světa, pocitu odcizení a marné hledání hlubiny bezpečnosti. Pozdější válečné zážitky prohloubily národní i společenskou angažovanost F. lyriky, jak o tom nejvýmluvněji svědčí básnická skladba *Mrtvá ves*, inspirovaná lidickou tragédií. Verše

publikované v bezprostředně poválečném období tech tíhly k postizení podstaty lidského údělu v daném světě. F. přeložil i některé spisy židovského hnutí, časopisecky uveřejňoval příklady z poezie pražských německých autorů (hl. F. Werfela).

et

PSEUDONYM, ŠIFRA: Dagan; vf. ■ **PŘÍSPĚVKY in:** Almanach Kmene (1948); Cesta (1929); Krit. měsíčník (od 1946); Kvart (od 1933); Kytice (od 1946); Listy pro umění a kritiku (od 1935); Lid. noviny (od 1935); Lumír (1934); Nár. osvobození (od 1929); Panoráma (1936—37); Právo lidu (od 1937); Ranní noviny (1935); Rozhledy (od 1935); Zlín; Zvon (1932); Židovské zprávy. ■ **KNIŽNĚ.** *Beletrie*: Jaro (BB 1933); Kniha nocí (BB 1936); Hebrejské melodie (BB 1936); The Jews of Czechoslovakia (Londýn 1940); Evropské žalmy (BB, Londýn 1941); Mrtvá ves (BB, Londýn 1943); Lyrický zápisník (BB 1946); Anglické sonety (BB 1946). — *Překlad*: H. Lichwitz: Dějiny sionistického hnutí (1937). ■ **REDIGOVAL publikace:** Lyrický almanach Dobroslava (Hradec Král. 1933), Antonín Dvořák. His achievement (Londýn 1942). ■

LITERATURA: AMP (A. M. Píša): Z nové lyriky (ref. Jaro), PL 30. 9. 1933 + Druhé sbírky veršů (ref. Kniha nocí), PL 24. 10. 1936 + Z nové lyriky (ref. Hebrejské melodie), PL 24. 12. 1936; V. Černý: Další pohled na naši poezii nejmladší, KM 1947; N. Jirsíková: Pohádka o tanci, sb. Theater-Divadlo. Vzpomínky českých divadelníků na německou okupaci a druhou světovou válku (1965).

vk

Jan Fišer

* 26. 5. 1843 *Petrovice u Rakovníka*
† 25. 7. 1893 *Heřmanův Městec*

Prozaik, autor didaktických povídek pro mládež, promítající nábožensky pojatý řád hodnot do historie i do prací ze současného života.

Po absolvování učitelského ústavu působil na obchodních školách v Benešově, Jesenici u Rakovníka a v Nových Dvorech u Kutné Hory; 1870 zřídil samostatný vyučovací ústav v Trhové Kamenici a od 1877 až do své smrti pracoval jako řídicí učitel v Heřmanově Městci.